

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

τῆς Ἁγίας και Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας

(Κρήτη, 2016)

Εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Ὑμνον εὐχαριστίας ἀναπέμπομεν τῷ ἐν Τριάδι προσκυνουμένῳ Θεῷ, τῷ ἀξιῶσαντι ἡμᾶς συνελθεῖν κατά τὰς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς ἐπί τό αὐτό ἐν τῇ νήσῳ Κρήτη, τῇ ἁγιασθεῖσῃ ὑπό τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου καί τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Τίτου, τοῦ «γνησίου τέκνου κατά κοινήν πίστιν» (Τίτ. α', 4), καί, Ἁγίου Πνεύματος ἐπινεύσει, περαιῶσαι τὰς ἐργασίας τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, συγκληθείσης ὑπό τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, συμφρονούντων τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εἰς δόξαν τοῦ εὐλογημένου ὀνόματος Αὐτοῦ καί ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καί τοῦ κόσμου παντός, συνομολογοῦντες μετά τοῦ θείου Παύλου «οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρετάς Χριστοῦ καί οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ» (Α' Κορ. δ', 1).

Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ αὐθεντικὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεως εἰς τόν Θεάνθρωπον Χριστόν, τόν Μονογενῆ Υἱόν καί Λόγον τοῦ Θεοῦ, τόν φανερώσαντα, διά τῆς ἐνανθρωπήσεως, τοῦ ὄλου ἐπιγείου ἔργου, τῆς σταυρικῆς θυσίας καί τῆς ἀναστάσεως Αὐτοῦ, τόν Τριαδικόν Θεόν ὡς ἄπειρον Ἀγάπην. Ὅθεν, ἐν ἐνί στόματι καί μιᾷ καρδίᾳ ἀπευθύνομεν τόν λόγον τῆς «ἐν ἡμῖν ἐλπίδος» (Α' Πέτρ. γ', 15) οὐ μόνον πρὸς τὰ τέκνα τῆς Ἀγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἀλλά καί πρὸς πάντα ἄνθρωπον, «τόν μακράν καί τόν ἐγγύς» (Ἐφεσ. β', 17). Ἡ «ἐλπίς ἡμῶν» (Α' Τιμ. α', 1), ὁ Σωτήρ τοῦ κόσμου, ἀπεκαλύφθη ὡς «Θεός μεθ' ἡμῶν» (Ματθ. α', 23) καί ὡς Θεός «ὑπὲρ ἡμῶν» (Ρωμ. η', 32), «ὅς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμ. β', 4). Τόν ἔλεον κηρύττοντες καί τήν εὐεργεσίαν οὐ κρύπτοντες, ἐν ἐπίγνωσει τῶν λόγων τοῦ Κυρίου «ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μή παρέλθωσιν» (Ματθ. κδ', 35), ἐν «χαρᾷ πεπληρωμένη» (Α' Ἰωάν. α', 4) εὐαγγελιζόμεθα τόν λόγον τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδος καί τῆς ἀγάπης, προσβλέποντες πρὸς τήν «ἀνέσπερον καί ἀδιάδοχον καί ἀτελεύτητον ἡμέραν» (Μ. Βασιλείου, Εἰς τήν Ἑξαήμερον Β'. PG 29, 52). Τό γεγονός ὅτι «τό πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει» (Φιλιπ. γ', 20), δέν ἀναιρεῖ, ἀλλ' ἐνδυναμώνει τήν μαρτυρίαν ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἐν τούτῳ στοιχοῦμεν τῇ παραδόσει τῶν Ἀποστόλων καί Πατέρων ἡμῶν, οἵτινες εὐηγγελίζοντο τόν Χριστόν καί τήν δι' αὐτοῦ σωστικὴν ἐμπειρίαν τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, θεολογοῦντες «ἀλιευτικῶς», ἤγουν ἀποστολικῶς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐκάστης ἐποχῆς διά νά μεταδώσουν εἰς αὐτούς τό Εὐαγγέλιον τῆς ἐλευθερίας «ἧ Χριστός ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν» (Γαλ. ε', 1). Ἡ Ἐκκλησία δέν ζῆ διά τόν ἑαυτὸν της. Προσφέρεται δι' ὀλόκληρον τήν ἀνθρωπότητα, διά τήν ἀνύψωσιν καί τήν ἀνακαίνισιν τοῦ κόσμου εἰς καινοὺς οὐρανοὺς καί καινὴν γῆν (πρβλ. Ἀποκ. κα', 21). Ὅθεν δίδει τήν εὐαγγελικὴν μαρτυρίαν καί διανέμει ἐν τῇ οἰκουμένη τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ: τήν ἀγάπην Του, τήν εἰρήνην, τήν δικαιοσύνην, τήν καταλλαγὴν, τήν δύναμιν τῆς Ἀναστάσεως καί τήν προσδοκίαν τῆς αἰωνιότητος.

I. Ἡ Ἐκκλησία: Σῶμα Χριστοῦ, εἰκὼν τῆς Ἁγίας Τριάδος

1. Ἡ μία, ἅγια, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εἶναι θεανθρωπίνη κοινωνία κατ' εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος, πρόγευσις καὶ βίωσις τῶν Ἐσχάτων ἐν τῇ θείᾳ Εὐχαριστίᾳ καὶ ἀποκάλυψις τῆς δόξης τῶν μελλόντων, καὶ ὡς διαρκῆς Πεντηκοστή, μία ἀσίγαστος προφητικὴ φωνὴ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ παρουσία καὶ μαρτυρία «τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖας ἐν δυνάμει» (Μάρκ. θ', 1). Ἡ Ἐκκλησία, ὡς σῶμα Χριστοῦ, «ἐπισυνάγει» (Ματθ. κγ', 37) ἐπ' Αὐτόν, μεταμορφώνει καὶ ἐμποτίζει τὸν κόσμον μὲ «τὸ ὕδωρ, τὸ ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον» (Ἰωάν. δ', 14).

2. Ἡ ἀποστολικὴ καὶ πατερικὴ παράδοσις, στοιχοῦσα τοῖς συστατικοῖς λόγοις τοῦ Κυρίου καὶ ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ διὰ τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, προέβαλε τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς Ἐκκλησίας ὡς «σώματος Χριστοῦ» (Ματθ. κστ', 26· Μάρκ. ιδ', 22· Λουκ. κβ', 19· Α' Κορ. ι', 16-17· ια', 23-29) καὶ τὸν συνέδεσε πάντοτε πρὸς τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτό, ἐτονίσθη πάντοτε ἡ ἄρρηκτος σχέσις τὸσον τοῦ ὄλου μυστηρίου τῆς ἐν Χριστῷ θείας Οἰκονομίας πρὸς τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἡ ὁποία βεβαιοῦται συνεχῶς εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, πιστὴ εἰς τὴν ὁμόφωνον ταύτην ἀποστολικὴν παράδοσιν καὶ μυστηριακὴν ἐμπειρίαν, ἀποτελεῖ τὴν αὐθεντικὴν συνέχειαν τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς αὕτη ὁμολογεῖται εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως καὶ βεβαιοῦται διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως, αἰσθάνεται μείζονα τὴν εὐθύνην αὐτῆς ὄχι μόνον διὰ τὴν αὐθεντικὴν βίωσιν τῆς ἐμπειρίας αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους.

3. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν τῇ ἐνότητι καὶ καθολικότητι αὐτῆς, εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῶν Συνόδων, ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴν ἐν Ἱεροσολύμοις σύνοδον (Πράξ. ιε', 5-29) ἕως τῆς σήμερον. Ἡ Ἐκκλησία αὕτη καθ' αὐτὴν εἶναι Σύνοδος ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ συνεστημένη καὶ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καθοδηγουμένη, συμφώνως πρὸς τὸ ἀποστολικὸν «ἔδοξε τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν» (Πράξ. ιε', 28). Διὰ τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ τῶν Τοπικῶν συνόδων, ἡ Ἐκκλησία εὐηγγελίσαστο καὶ εὐαγγελίζεται τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ ὁποῖον ἐφανερώθη διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Τὸ συνοδικὸν ἔργον συνεχίζεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀδιακόπως διὰ τῶν μεταγενεστέρων, καθολικοῦ κύρους, συνόδων – ὡς λ.χ. τῆς ἐπὶ Μεγάλου Φωτίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Μεγάλης συνόδου (879-880) καὶ τῶν ἐπὶ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ συγκληθεισῶν Μεγάλων συνόδων (1341, 1351, 1368), διὰ τῶν ὁποίων ἐβεβαιώθη ἡ αὐτὴ ἀλήθεια τῆς πίστεως, ἐξαιρέτως δὲ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ περὶ τῆς μεθέξεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ἀκτίστους θείας ἐνεργείας. Προσέτι δὲ καὶ διὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίων καὶ Μεγάλων συνόδων τῶν ἐτῶν 1484 διὰ τὴν ἀποκλήρυξιν τῆς ἐνωτικῆς συνόδου τῆς Φλωρεντίας (1438-1439), τῶν ἐτῶν 1638, 1642, 1672 καὶ 1691 διὰ τὴν ἀποκλήρυξιν προτεσταντικῶν δοξασιῶν, ὡς καὶ τοῦ ἔτους 1872 διὰ τὴν καταδίκην τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ ὡς ἐκκλησιολογικῆς αἰρέσεως.

4. Δέν νοεῖται ἀγιότης τοῦ ἀνθρώπου ἐκτός τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, «ὅ ἐστιν ἡ Ἐκκλησία» (Ἐφεσ. α', 23). Ἡ ἀγιότης πηγάζει ἀπό τόν μόνον Ἅγιον. Εἶναι μετοχή τοῦ ἀνθρώπου εἰς τήν ἀγιότητα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ «κοινωνία τῶν ἀγίων», ὡς διακηρύσσεται εἰς τήν ἐκφώνησιν τοῦ ἱερέως κατά τήν θείαν Λειτουργίαν: «Τά Ἅγια τοῖς ἀγίοις» καί εἰς τήν ἀπάντησιν τῶν πιστῶν «Εἰς Ἅγιος, εἰς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός. Ἀμήν». Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας τονίζει ὅτι ὁ Χριστός, «ἅγιος πάλιν ὑπάρχων κατά φύσιν, ὡς Θεός, (...) ἀγιάζεται δι' ἡμᾶς ἐν ἁγίῳ Πνεύματι (...). Ἔδρα δὲ τοῦτο (ὁ Χριστός) δι' ἡμᾶς, οὐ δι' ἑαυτόν, ἵνα ἐξ αὐτοῦ καί ἐν αὐτῷ δῆ, πρῶτῳ δεξαμένου τοῦ πράγματος (= ἀγιασμοῦ) τήν ἀρχήν, εἰς ἅπαν οὕτω τὸ γένος ἡ τοῦ ἀγιάζεσθαι λοιπὸν διαβαίνοι χάρις» (Ὑπόμνημα εἰς τό κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ΙΑ'. PG 74, 548).

Συνεπῶς, κατά τόν ἅγιον Κύριλλον, ὁ Χριστός εἶναι τό «κοινόν πρόσωπον» ἡμῶν, διὰ τῆς ἀνακεφαλαιώσεως εἰς τήν ἰδικήν του ἀνθρωπότητα ὀλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, «πάντες γάρ ἦμεν ἐν Χριστῷ, καί τό κοινόν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς αὐτόν ἀναβιοῖ πρόσωπον» (Ὑπόμνημα εἰς τό κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ΙΑ'. PG 73, 157-161), διό καί εἶναι ἡ μόνη πηγή τοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγιασμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, ἡ ἀγιότης εἶναι μετοχή τοῦ ἀνθρώπου τόσον εἰς τό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καί εἰς τὰ ἱερά αὐτῆς μυστήρια, μέ ἐπίκεντρον τήν θείαν Εὐχαριστίαν, ἣτις ἐστὶ «θυσία ζῶσα, ἁγία, εὐάρεστος τῷ Θεῷ» (Ρωμ. ιβ', 1). «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπό τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλίψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμός ἢ λιμός ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα; καθὼς γέγραπται ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τήν ἡμέραν ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. Ἄλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς» (Ρωμ. η', 35-37). Οἱ ἅγιοι ἐνσαρκώνουν τήν ἐσχατολογικὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀέναον δοξολογίαν ἐνώπιον τοῦ ἐπιγείου καί τοῦ ἐπουρανίου θρόνου «τοῦ Βασιλέως τῆς δόξης» (Ψαλμ. κγ', 7), εἰκονίζοντες τήν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

5. Ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀποτελεῖται ἐκ δεκατεσσάρων κατά τόπους Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, πανορθόδοξως ἀνεγνωρισμένων. Ἡ ἀρχὴ τῆς αὐτοκεφαλίας δέν εἶναι δυνατόν νά λειτουργῇ εἰς βᾶρος τῆς ἀρχῆς τῆς καθολικότητος καί τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. Θεωροῦμεν λοιπὸν ὅτι ἡ δημιουργία τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Διασπορᾷ, ἀπαρτιζομένων ἐκ πάντων τῶν ἐν ἐκάστη ἐκ τῶν ὀρισθειῶν περιοχῶν ὡς κανονικῶν ἀναγνωριζομένων ἐπισκόπων, οἵτινες ἐξακολουθοῦν νά ὑπάγονται εἰς τὰς κανονικὰς δικαιοδοσίας, εἰς ἃς ὑπάγονται σήμερον, ἀποτελεῖ ἐν θετικόν βῆμα πρὸς τήν κατεύθυνσιν τῆς κανονικῆς ὀργανώσεως αὐτῶν, ἡ δὲ συνεπῆς λειτουργία αὐτῶν ἐγγυᾶται τόν σεβασμὸν τῆς ἐκκλησιολογικῆς ἀρχῆς τῆς συνοδικότητος.

II. Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ

6. Τό ἀποστολικόν ἔργον καί ἡ ἐξαγγελία τοῦ Εὐαγγελίου, γνωστὴ ὡς ἱεραποστολή, ἀνήκουν εἰς τόν πυρῆνα τῆς ταυτότητος τῆς Ἐκκλησίας, ὡς διαφύλαξις καί τήρησις τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. κη', 19). Εἶναι ἡ πνοὴ ζωῆς, τήν ὁποίαν ἐμφυσᾷ ἡ Ἐκκλησία εἰς τήν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καί ἐκκλησιοποιεῖ τόν κόσμον διὰ τῶν ἐκασταχοῦ νεοπαγῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Ὑπό τό πνεῦμα αὐτό, οἱ ὀρθόδοξοι πιστοὶ εἶναι καί ὀφείλουν νά εἶναι ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ ἀποστολή αὐτὴ πρέπει νά ἐκπληροῦται ὄχι ἐπιθετικῶς, ἀλλ' ἐλευθέρως, ἐν ἀγάπῃ καί ἐν σεβασμῷ πρὸς τήν πολιτιστικὴν ταυτότητα ἀτόμων καί λαῶν. Εἰς τήν προσπάθειαν αὐτὴν ὀφείλουν νά συμμετέχουν πᾶσαι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι μέ τόν δέοντα σεβασμὸν εἰς τήν κανονικὴν τάξιν.

Ἡ μετοχή εἰς τὴν θεῖαν Εὐχαριστίαν εἶναι πηγή ἀποστολικοῦ ζήλου πρὸς εὐαγγελισμόν τοῦ κόσμου. Μετέχοντες τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ προσευχόμενοι ἐν τῇ ἱερᾷ Συνάξει ὑπὲρ τῆς Οἰκουμένης, καλούμεθα νὰ συνεχίσωμεν τὴν «λειτουργίαν μετὰ τὴν Λειτουργίαν» καὶ νὰ δίδωμεν τὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως ἡμῶν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, μοιραζόμενοι τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ μεθ' ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος, ὑπήκοοι πρὸς τὴν σαφῆ ἐντολήν τοῦ Κυρίου πρὸ τῆς Ἀναλήψεώς Του: «καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρεία καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. α', 8). Τὰ λόγια πρὸ τῆς θείας κοινωνίας «μελίζεται καὶ διαμερίζεται ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ μελιζόμενος καὶ μὴ διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος», ὑποδεικνύουν ὅτι ὁ Χριστός ὡς «ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. α', 29) καὶ ὡς «Ἄρτος Ζωῆς» (Ἰωάν. στ', 48) προσφέρεται εἰς ἡμᾶς ὡς ἡ αἰώνια Ἀγάπη, ἐνώνων ἡμᾶς μετὰ τὸν Θεόν καὶ πρὸς ἀλλήλους. Μᾶς διδάσκει νὰ διανέμωμεν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ προσφέρωμεν τὸν ἑαυτὸν μας πρὸς πάντας μετὰ χριστοειδῆ τρόπον.

Ἡ ζωὴ τῶν χριστιανῶν εἶναι ἀψευδὴς μαρτυρία τῆς ἐν Χριστῷ ἀνακαινίσεως τῶν πάντων – «εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα» (Β' Κορ. ε', 17) καὶ κλήσις πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους προσωπικῆς μετοχῆς ἐν ἐλευθερίᾳ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, εἰς τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, διὰ νὰ βιώσουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Βουλομένων γὰρ οὐ τυραννομένων τὸ τῆς σωτηρίας μυστήριον» (Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Εἰς τὴν προσευχὴν τοῦ Πάτερ ἡμῶν. PG 90, 880). Ὁ ἐπανευαγγελισμὸς τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς συγχρόνους ἐκκοσμικευμένας κοινωνίας, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ εὐαγγελισμὸς ὄσων εἰσέτι δὲν ἐγνώρισαν τὸν Χριστόν, ἀποτελοῦν ἀδιάλειπτον χρέος τῆς Ἐκκλησίας.

III. Ἡ Οἰκογένεια - εἰκὼν τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν

7. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ τὴν ἀκατάλυτον ἀγαπητικὴν ἔνωσιν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς «μυστήριον μέγα... εἰς Χριστόν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν», (Ἐφес. ε', 32) καὶ τὴν προκύπτουσαν ἐξ αὐτοῦ οἰκογένειαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν μόνην ἐγγύησιν τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων, συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον τῆς θείας Οἰκονομίας, «Ἐκκλησίαν μικράν» (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολήν, Κ'. PG 62, 143), παρέχουσα εἰς αὐτὴν τὴν κατάλληλον ποιμαντικὴν στήριξιν.

Ἡ σύγχρονος κρίσις τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας εἶναι ἀπότοκος τῆς κρίσεως τῆς ἐλευθερίας ὡς εὐθύνης, τῆς συρρικνώσεως αὐτῆς εἰς εὐδαιμονιστικὴν αὐτοπραγμάτωσιν, τῆς ταυτίσεώς της μετὰ ἀτομικὴν αὐταρέσκειαν, αὐτάρκειαν καὶ αὐτονομίαν, καὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ μυστηριακοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐνώσεως ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, ὡς καὶ τῆς λήθης τοῦ θυσιαστικοῦ ἥθους τῆς ἀγάπης. Ἡ σύγχρονος ἐκκοσμικευμένη κοινωνία προσεγγίζει τὸν γάμον μετὰ ἀμιγῶς κοινωνιολογικὰ καὶ πραγματιστικὰ κριτήρια, θεωροῦσα αὐτὸν ὡς μίαν ἀπλήν μορφήν σχέσεως, μεταξύ ὄλων τῶν ἄλλων, αἱ ὁποῖαι δικαιοῦνται ἐξ ἴσου θεσμικῆς κατοχυρώσεως.

Ὁ γάμος εἶναι ἐκκλησιογραφὸς ἐργαστήριον ζωῆς ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀνυπέβλητος δωρεὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ἡ «ὑψηλὴ χεὶρ» τοῦ «συνδέτου» Θεοῦ «ἀοράτως πάρεστι, τοὺς συναπτομένους ἀρμόζουσα» μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ μετὰ ἀλλήλων. Οἱ στέφανοι, οἱ ὁποῖοι τοποθετοῦνται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ νυμφίου καὶ τῆς νύμφης κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου, παραπέμπουν εἰς τὴν διάστασιν τῆς θυσίας καὶ τῆς πλήρους ἀφιερώσεως εἰς τὸν Θεόν καὶ εἰς ἀλλήλους, ἀναφέρονται δὲ ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀποκαλύπτοντες τὴν ἐσχατολογικὴν ἀναφορὰν τοῦ μυστηρίου τῆς ἀγάπης.

8. Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος ἀπευθύνεται μετ' ἰδιαιτέρας ἀγάπης καί στοργῆς πρὸς τὰ παιδιά καί ὄλους τοὺς νέους. Μέσα εἰς τὸν κυκεῶνα τῶν ἀλληλοαναιρουμένων ὀρισμῶν τῆς ταυτότητος τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἡ ἀγιωτάτη ἡμῶν Ἐκκλησία προβάλλει τὰ Κυριακὰ λόγια, «ἐάν μὴ στραφῆτε καί γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν» (Ματθ. ιη΄, 3) καί τὸ «ὅς ἂν μὴ δέξηται τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν» (Λουκ. ιη΄, 17), ὡς καί ὅσα ἀναφέρει ὁ Σωτὴρ ἡμῶν δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι «κωλύουν» (Λουκ. ιη΄, 16) τὰ παιδιά νὰ Τὸν πλησιάσουν καί δι' ὅσους τὰ «σκανδαλίζουν» (Ματθ. ιη΄, 6).

Ἡ Ἐκκλησία προσφέρει εἰς τοὺς νέους ὄχι ἀπλῶς «βοήθειαν», ἀλλὰ τὴν «ἀλήθειαν» τῆς θεανθρωπίνης καινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Οἱ ὀρθόδοξοι νέοι ὀφείλουν νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι εἶναι φορεῖς τῆς μακραίωνος καί εὐλογημένης παραδόσεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ταυτοχρόνως δὲ καί οἱ συνεχισταὶ αὐτῆς, οἱ ὅποιοι θὰ διαφυλάσσουν θαρραλέως καί θὰ καλλιεργοῦν μέ δυναμισμόν τὰς αἰώνιους ἀξίας τῆς Ὀρθοδοξίας διὰ νὰ δίδουν τὴν ζεῖδωρον χριστιανικὴν μαρτυρίαν. Ἐξ αὐτῶν θὰ ἀναδειχθοῦν οἱ μελλοντικοὶ διάκονοι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Οἱ νέοι, λοιπόν, εἶναι ὄχι ἀπλῶς τὸ «μέλλον» τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καί ἡ ἐνεργὸς ἔκφρασις τῆς φιλοθέου καί φιλανθρώπου ζωῆς αὐτῆς ἐν τῷ παρόντι.

IV. Ἡ κατά Χριστόν παιδεία

9. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας, παρατηροῦνται εἰς τὸν χῶρον τῆς ἀγωγῆς καί τῆς παιδείας νέαι τάσεις ἀναφορικῶς πρὸς τὸ περιεχόμενον καί τοὺς σκοποὺς τῆς παιδείας, ὅπως καί ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς θεωρήσεως τῆς παιδικῆς ἡλικίας, τοῦ ρόλου τόσο τοῦ διδασκάλου καί τοῦ μαθητοῦ, ὅσον καί τοῦ συγχρόνου σχολείου. Ἐφ' ὅσον ἡ παιδεία ἀναφέρεται ὄχι ἀπλῶς εἰς ὅ,τι εἶναι, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ ὅποῖον ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος καί εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς εὐθύνης του, εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν διὰ τὸν ἄνθρωπον καί διὰ τὸ νόημα τῆς ὑπάρξεώς του, καθορίζει τὴν ἄποψίν μας καί διὰ τὴν παιδείαν του. Τὸ κυρίαρχον σήμερον ἐκκοσμικευμένον ἀτομοκεντρικόν ἐκπαιδευτικόν σύστημα, τὸ ὅποῖον ταλανίζει τὴν νέαν γενεάν, προβληματίζει καί τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Εἰς τὸ κέντρον τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης τῆς Ἐκκλησίας εὐρίσκεται μία παιδεία, ἡ ὁποία ἀποβλέπει ὄχι μόνον εἰς τὴν νοητικὴν καλλιέργειαν, ἀλλὰ καί εἰς τὴν οἰκοδομὴν καί τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ συνόλου ἀνθρώπου ὡς ψυχοσωματικῆς καί πνευματικῆς ὀντότητος, συμφώνως πρὸς τὴν τρίπτυχον ἀρχὴν Θεός, ἄνθρωπος, κόσμος. Εἰς τὸν κατηχητικὸν αὐτῆς λόγον, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καλεῖ φιλοστόργως τὸν λαόν τοῦ Θεοῦ, ἰδίᾳ δὲ τοὺς νέους, εἰς ἐνσυνείδητον καί ἐνεργὸν συμμετοχὴν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, καλλιεργοῦσα εἰς αὐτοὺς τὸν «ἄριστον πόθον» τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Οὕτω, τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα εὐρίσκει ἐν τῇ θεανθρωπίνῃ κοινωνίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ὑπαρξιακὸν στήριγμα καί βιώνει ἐν αὐτῇ τὴν ἀναστάσιμον προοπτικὴν τῆς κατὰ χάριν θεώσεως.

V. Ἡ Ἐκκλησία ἐνώπιον τῶν συγχρόνων προκλήσεων

10. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εὐρίσκεται σήμερον ἀντιμέτωπος ἀκραίων ἢ καί προκλητικῶν ἐκφράσεων τῆς ἰδεολογίας τῆς ἐκκοσμικεύσεως, ἐνδιαθέτων εἰς τὰς πολιτικάς, πολιτισμικάς καί κοινωνικάς ἐξελίξεις. Βασικὸν στοιχεῖον τῆς ἰδεολογίας τῆς ἐκκοσμικεύσεως ὑπῆρξε πάντοτε καί παραμένει μέχρι σήμερον ἡ πλήρης αὐτονόμησις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Χριστόν καί ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ἐπιρροὴν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς αὐθαιρέτου μάλιστα ταυτίσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν συντηρητισμόν, ὡς ἐπίσης καί διὰ τοῦ ἀνιστορήτου χαρακτηρισμοῦ αὐτῆς ὡς δῆθεν

έμποδίου εἰς πᾶσαν πρόοδον καί ἐξέλιξιν. Εἰς τὰς ἐκκοσμικευμένας συγχρόνους κοινωνίας ὁ ἄνθρωπος, ἀποκεκομμένος ἀπὸ τὸν Θεόν, ταυτίζει τὴν ἐλευθερίαν του καί τὸ νόημα τῆς ζωῆς του μέ ἀπόλυτον αὐτονομίαν καί μέ ἀποδέσμευσιν ἀπὸ τὸν αἰώνιον προορισμόν του, μέ ἀποτέλεσμα σειρὰν παρανοήσεων καί σκοπίμων παρερμηνειῶν τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως. Οὕτως, ἡ ἄνωθεν χορήγησις τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας καί ἡ πρόοδος εἰς τὸ «μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. δ', 13) θεωρεῖται ὅτι ἀντιστρατεύεται τὰς αὐτοσωτηρικές τάσεις τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ θυσιαστικὴ ἀγάπη ἀξιολογεῖται ὡς ἀσύμβατος μέ τὸν ἀτομοκεντρισμόν, ἐνῶ ὁ ἀσκητικὸς χαρακτήρ τοῦ χριστιανικοῦ ἠθους κρίνεται ὡς ἀφόρητος πρόκλησις διὰ τὸν εὐδαιμονισμόν τοῦ ἀτόμου.

Ἡ ταύτισις τῆς Ἐκκλησίας μέ συντηρητισμόν, ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι αὐθαίρετος καί καταχρηστικὴ, ἐφ' ὅσον ἡ συνειδησις τῆς ταυτότητος τῶν χριστιανικῶν λαῶν φέρει ἀνεξίτηλον τὴν σφραγίδα τῆς διαχρονικῆς συμβολῆς τῆς Ἐκκλησίας ὅχι μόνον εἰς τὴν πολιτιστικὴν κληρονομίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καί εἰς τὴν ὑγιᾶ ἀνάπτυξιν τοῦ θύραθεν πολιτισμοῦ γενικώτερον, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἔθεσε τὸν ἄνθρωπον οἰκονόμον τῆς θείας δημιουργίας καί συνεργόν Αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐναντι τοῦ συγχρόνου «ἄνθρωποθεοῦ», προβάλλει τὸν «Θεάνθρωπον» ὡς ἔσχατον μέτρον τῶν πάντων: «Οὐκ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα λέγομεν, ἀλλὰ Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα» (Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἔκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, Γ', 2. PG 94, 988). Ἀναδεικνύει δὲ τὴν σωτηριώδη ἀλήθειαν τοῦ Θεανθρώπου καί τὸ Σῶμά Του, τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς τόπον καί τρόπον τῆς ἐν ἐλευθερίᾳ ζωῆς, ὡς «ἀληθεύειν ἐν ἀγάπῃ» (πρβλ. Ἐφεσ. δ', 15) καί ὡς μετοχήν, ἥδη ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ. Ὁ θεανθρώπινος, «οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου» (Ἰωάν. ιη', 36) χαρακτήρ τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος τρέφει καί κατευθύνει τὴν «ἐν τῷ κόσμῳ» παρουσίαν καί μαρτυρίαν αὐτῆς, εἶναι ἀσυμβίβαστος μέ κάθε μορφήν συσχηματισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας μέ τὸν κόσμον (πρβλ. Ρωμ. ιβ', 2).

11. Διὰ τῆς συγχρόνου ἀναπτύξεως τῶν ἐπιστημῶν καί τῆς τεχνολογίας, ἡ ζωὴ μας ἀλλάζει ριζικῶς. Καί ὅ,τι ἐπιφέρει ἀλλαγὴν εἰς τὸν τρόπον ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἀπαιτεῖ ἀπὸ μέρους του διάκρισιν, ἐφ' ὅσον, ἐκτὸς τῶν σημαντικῶν εὐεργεσιῶν, ὅπως λ.χ. ἡ διευκόλυνσις τῆς καθημερινότητος, ἡ ἐπιτυχὴς ἀντιμετώπισις σοβαρῶν ἀσθενειῶν καί ἡ ἔρευνα τοῦ διαστήματος, εἴμεθα ἐπίσης ἀντιμέτωποι καί μέ τὰς ἀρνητικές ἐπιπτώσεις τῆς ἐπιστημονικῆς προόδου. Ὑπάρχει ὁ κίνδυνος χειραγωγήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐλευθερίας, χρήσεως τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀπλοῦ μέσου, σταδιακῆς ἀπωλείας πολυτίμων παραδόσεων, ἀπειλῆς ἢ καί καταστροφῆς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Ἡ ἐπιστήμη, ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν φύσιν της, δὲν διαθέτει δυστυχῶς τὰ ἀναγκαῖα μέσα διὰ τὴν πρόληψιν καί τὴν θεραπείαν πολλῶν ἐκ τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα προκαλεῖ ἀμέσως ἢ ἑμμέσως. Ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις δὲν κινητοποιεῖ τὴν ἠθικὴν βούλησιν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος, καίτοι γνωρίζει τοὺς κινδύνους, συνεχίζει νὰ δρᾷ ὡς ἐάν δὲν ἐγνώριζεν. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ σοβαρὰ ὑπαρξιακά καί ἠθικά προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου καί εἰς τὸ αἰώνιον νόημα τῆς ζωῆς αὐτοῦ καί τοῦ κόσμου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δοθῇ χωρὶς μίαν πνευματικὴν προσέγγισιν.

12. Διάχυτος εἶναι εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὁ ἐνθουσιασμός διὰ τὰς ἐντυπωσιακὰς ἐξελίξεις εἰς τὸν χῶρον τῆς Βιολογίας, τῆς Γενετικῆς καί τῆς Νευροφυσιολογίας τοῦ ἐγκεφάλου. Πρόκειται δι' ἐπιστημονικὰς κατακτήσεις, τὸ εὖρος τῶν ἐφαρμογῶν τῶν ὁποίων ἐνδέχεται νὰ προκαλέσῃ

σοβαρώτατα ανθρωπολογικά και ήθικα διλήμματα. Η ανεξέλεγκτος χρήση της Βιοτεχνολογίας εις την αρχήν, την διάρκειαν και τό τέλος της ζωής, θέτει εις κίνδυνον την άυθεντικήν πληρότητα αύτης. Ο άνθρωπος πειραματίζεται έντονώτερον μέ την ίδιαν του φύσιν κατά άκραιον και έπικίνδυνον τρόπον. Κινδυνεύει νά μετατραπή εις μίαν βιολογικήν μηχανήν, εις μίαν άπρόσωπον κοινωνικήν μονάδα ή εις μίαν συσκευήν έλεγχομένης σκέψεως.

Η Όρθόδοξος Έκκλησία δέν είναι δυνατόν νά παραμείνη εις τό περιθώριον της συζητήσεως τόσον σπουδαίων ανθρωπολογικών, ήθικών και ύπαρξιακών ζητημάτων. Στηρίζεται εις θεοδίδακτα κριτήρια, άναδεικνύουσα την έπικαιρότητα της όρθόδοξου ανθρωπολογίας άπέναντι εις την σύγχρονον άνατροπήν των άξιών. Η Έκκλησία ήμών δύναται και όφείλει νά έκφράση έν τώ κόσμω την προφητικήν αύτης συνείδησιν έν Ίησοϋ Χριστώ, ό όποιος έν τη Ένανθρωπήσει προσέλαβεν όλον τον άνθρωπον και είναι τό άπόλυτον πρότυπον της ανακαινίσεως του ανθρώπινου γένους. Προβάλλει την ιερότητα της ζωής και τον χαρακτήρα του ανθρώπου ως προσώπου έξ αύτης ταύτης της αρχής της συλλήψεως. Τό δικαίωμα εις την γέννησιν είναι τό πρώτον μεταξύ των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Η Έκκλησία ως θεανθρωπίνη κοινωνία, εις την όποιαν έκαστος άνθρωπος άποτελεϊ μοναδικήν όντότητα, προωρισμένην εις προσωπικήν κοινωνίαν μετά του Θεοϋ, αντίστέκεται εις πάσαν προσπάθειαν άντικειμενοποιήσεως του ανθρώπου, μετατροπής του εις μετρήσιμον μέγεθος. Ουδέν έπιστημονικόν έπίτευγμα έπιτρέπεται νά θίγη την άξιοπρέπειαν του ανθρώπου και τον θεϊον προορισμόν αύτου. Ο άνθρωπος δέν προσδιορίζεται μόνον από τά γονιδια του.

Έπί της βάσεως αύτης θεμελιούται ή Βιοηθική έξ έπόψεως όρθόδοξου. Εις μίαν έποχήν άλληλοσυγκρουόμενων εικώνων περί του ανθρώπου, ή όρθόδοξος Βιοηθική προβάλλει, άπέναντι εις θύραθεν άυτονόμους και συρρικνωτικές ανθρωπολογικές θεωρήσεις, την κατ' εικόνα και καθ' όμοίωσιν Θεοϋ δημιουργίαν του ανθρώπου και τον αίώνιον προορισμόν αύτου. Συμβάλλει οϋτως εις τον έμπλουτισμόν της φιλοσοφικής και έπιστημονικής συζητήσεως των βιοηθικών θεμάτων διά της βιβλικής ανθρωπολογίας και της πνευματικής έμπειρίας της Όρθοδοξίας.

13. Εις μίαν παγκόσμιον κοινωνίαν, προσανατολισμένην εις τό «έχειν» και τον άτομοκεντρισμόν, ή Όρθόδοξος Καθολική Έκκλησία προβάλλει την αλήθειαν της έν Χριστώ και της κατά Χριστόν ζωής, την έλευθέρως σαρκουμένην εις την καθημερινήν ζωήν έκάστου ανθρώπου διά των έργων αύτου «έως έσπέρας» (Ψαλμ. ργ', 23), διά των όποίων οϋτος καθίσταται συνεργός του αίώνιου Πατρός - «Θεοϋ έσμεν συνεργοί» (Α' Κορ. γ', 9) – και του Υίου Αύτου, «ό Πατήρ μου έως άρτι εργάζεται κάγώ εργάζομαι» (Ίωάν. ε', 17). Η χάρις του Θεοϋ άγιάζει διά του Αγίου Πνεύματος τά έργα των χειρών του συνεργού τω Θεώ ανθρώπου, άναδεικνύοντας την έν αύτοίς κατάφασιν της ζωής και της ανθρωπίνης κοινωνίας. Έντός αύτου του πλαισίου τοποθετείται και ή χριστιανική άσκησις, διαφέρουσα ριζικώς από κάθε δυϊστικόν άσκητισμόν, ό όποιος άποκόπτει τον άνθρωπον από την ζωήν και από τον συνάνθρωπον. Η χριστιανική άσκησις και ή έγκράτεια, αί όποια συνδέουν τον άνθρωπον μέ την μυστηριακήν ζωήν της Έκκλησίας, δέν άφοροϋν μόνον εις τον μοναχικόν βίον, αλλά είναι χαρακτηριστικόν της έκκλησιαστικής ζωής εις όλας τάς έκφάνσεις αύτης, άπτή μαρτυρία της παρουσίας του έσχατολογικοϋ πνεύματος εις την εύλογημένην βιοτήν των πιστών.

14. Αί ρίζαι της οικολογικής κρίσεως είναι πνευματικά και ήθικά, ένδιάθετοι εις την καρδίαν έκάστου ανθρώπου. Αύτή ή κρίσις έπιδεινούται κατά τους τελευταίους αίώνας έξ αίτίας των ποικίλων διχασμών προκαλουμένων από ανθρώπινα πάθη, όπως ή πλεονεξία, ή άπληστία,

ὁ ἐγκρισμός, ἡ ἀρπακτική διάθεσις καί ἀπό τὰς ἐπιπτώσεις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πλανήτου, ὡς ἡ κλιματική ἀλλαγὴ, ἡ ὁποία πλέον ἀπειλεῖ εἰς μέγαν βαθμὸν τὸ φυσικὸν περιβάλλον, τὸν κοινὸν ἡμῶν «οἶκον». Ἡ ρῆξις τῆς σχέσεως ἀνθρώπου καί κτίσεως εἶναι διαστρέβλωσις τῆς αὐθεντικῆς χρήσεως τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως ἀπαιτεῖ ὄχι μόνον μετάνοιαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν φυσικῶν πόρων τοῦ πλανήτου, ἤτοι ριζικὴν ἀλλαγὴν νοοτροπίας καί συμπεριφορᾶς, ἀλλὰ καί ἀσκητισμὸν, ὡς ἀντίδοτον εἰς τὸν καταναλωτισμὸν, εἰς τὴν θεοποίησιν τῶν ἀναγκῶν καί εἰς τὴν κτητικὴν στάσιν. Προϋποθέτει ἐπίσης καί τὴν μεγίστην εὐθύνην ἡμῶν νὰ παραδώσωμεν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς βιώσιμον φυσικὸν περιβάλλον καί τὴν χρῆσιν αὐτοῦ κατὰ θεῖαν βούλησιν καί εὐλογίαν. Εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καταφάσκειται ἡ δημιουργία καί ὁ ἄνθρωπος ἐνδυναμώνεται διὰ νὰ λειτουργῇ ὡς οἰκονόμος, φύλαξ καί «ἱερεὺς» αὐτῆς, προσάγων ταύτην δοξολογικῶς τῷ Δημιουργῷ – «Τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν, Σοὶ προσφέρομεν κατὰ πάντα καί διὰ πάντα» – καί καλλιεργῶν εὐχαριστιακὴν σχέσιν μὲ τὴν κτίσιν. Ἡ ὀρθόδοξος αὐτὴ εὐαγγελικὴ καί πατερικὴ προσέγγισις στρέφει ἐπίσης τὴν προσοχὴν μας εἰς τὰς κοινωνικὰς διαστάσεις καί τὰς τραγικὰς ἐπιπτώσεις τῆς καταστροφῆς τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

VI. Ἡ Ἐκκλησία ἐνώπιον τῆς παγκοσμιοποιήσεως, ἀκραίων φαινομένων βίας καί τῆς μεταναστεύσεως.

15. Ἡ σύγχρονος ἰδεολογία τῆς παγκοσμιοποιήσεως, ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται ἀθορύβως καί ἐξαπλοῦται ραγδαίως, προκαλεῖ ἤδη ἰσχυροὺς κλυδωνισμοὺς εἰς τὴν οἰκονομίαν καί τὴν κοινωνίαν εἰς παγκόσμιον κλίμακα. Ἡ ἐπιβολὴ τῆς ἔχει δημιουργήσει νέας μορφὰς συστηματικῆς ἐκμεταλλεύσεως καί κοινωνικῆς ἀδικίας, ἔχει σχεδιάσει τὴν σταδιακὴν ἐξουδετέρωσιν τῶν ἐμποδίων τῶν ἀντιτιθεμένων ἐθνικῶν, θρησκευτικῶν, ἰδεολογικῶν ἢ ἄλλων παραδόσεων καί ἔχει ἤδη ὀδηγήσει εἰς τὴν ἀποδυνάμωσιν ἢ καί εἰς τὴν τελικὴν ἀποδόμησιν τῶν κοινωνικῶν κατακτῆσεων, ὑπὸ τὸ πρόσχημα μάλιστα τῆς δῆθεν ἀναγκαίας ἀνασυγκροτήσεως τῆς παγκοσμίου οἰκονομίας, διευρύνουσα οὕτω τὸ χάσμα μεταξύ πλουσίων καί πτωχῶν, δυναμιτίζουσα τὴν κοινωνικὴν συνοχὴν τῶν λαῶν καί ἀναρριπίζουσα νέας ἐστίας παγκοσμίων ἐντάσεων.

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐναντι τῆς ἰσοπεδωτικῆς καί ἀπροσώπου ὁμογενοποιήσεως, τὴν ὁποίαν προωθεῖ ἡ παγκοσμιοποίησις, ἀλλὰ καί τῶν ἀκροτήτων τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ, εἰσηγεῖται τὴν προστασίαν τῆς ταυτότητος τῶν λαῶν καί τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐντοπιότητος. Ὡς ἐναλλακτικὸν ὑπόδειγμα διὰ τὴν ἐνότητα τῆς ἀνθρωπότητος προβάλλει τὴν ἀρθρωτὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἰσοτιμίας τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν. Ἡ Ἐκκλησία ἀντιτίθεται εἰς τὴν προκλητικὴν ἀπειλήν διὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον καί τὰς πολιτιστικὰς παραδόσεις τῶν λαῶν, τὴν ὁποίαν ἐμπερικλείει ἡ παγκοσμιοποίησις καί ἡ ἀρχὴ τῆς «ἰδιονομίας τῆς οἰκονομίας» ἢ τοῦ οἰκονομικοῦ, ἡ αὐτονόμησις δηλαδὴ τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τῆς ζωτικῆς ἀνάγκης τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ μετατροπὴ τῆς εἰς αὐτοσκοπὸν, προτείνει δὲ μίαν βιώσιμον οἰκονομίαν, τεθεμελιωμένην εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου. Οὕτω, μὲ πυξίδα τὸν Κυριακὸν λόγον «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος» (Λουκ. δ', 4), ἡ Ἐκκλησία δὲν συνδέει τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μὲ μόνην τὴν ἄνοδον τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου ἢ μὲ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν εἰς βάρους τῶν πνευματικῶν ἀξιών.

16. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀναμιγνύεται εἰς τὴν πολιτικὴν, ἐν τῇ στενῇ σημασίᾳ τοῦ ὄρου, ἀλλ' ὅμως ἡ μαρτυρία αὐτῆς εἶναι οὐσιαστικῶς πολιτικὴ, ὡς μέριμνα διὰ τὸν ἄνθρωπον καί τὴν πνευματικὴν ἐλευθερίαν του. Ὁ λόγος τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε πάντοτε διακριτὸς καί θά

παραμείνη εις τό διηγεκές μία όφειλετική παρέμβασις ύπερ του άνθρώπου. Αι κατά τόπους Όρθόδοξοι Έκκλησίαι καλοϋνται σήμερον νά οικοδομήσουν μίαν νέαν έποικοδομητικήν συναλληλίαν μέ τό κοσμικόν κράτος δικαίου εις τό νέον πλαίσιον τών διεθνών σχέσεων, συμφώνως πρός τό βιβλικόν «Απόδοτε τά του Καίσαρος τῷ Καίσαρι καί τά του Θεου τῷ Θεῷ» (Ματθ. κβ', 21). Η συναλληλία αϋτη δέον ὅπως διασώζη τήν ιδιοπροσωπίαν Έκκλησίας καί κράτους καί διασφαλίζη τήν ειλικρινή συνεργασίαν αϋτῶν επ' ὠφελεία τῆς προστασίας τῆς μοναδικῆς αξίας του άνθρώπου καί τῶν έντεϋθεν άπορρεόντων δικαιωμάτων αϋτου, ὡς καί τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης.

Τά δικαιώματα του άνθρώπου εύρίσκονται σήμερον εις τό κέντρον τῆς πολιτικῆς ὡς άπάντησις εις τās συγχρόνους κοινωνικάς καί πολιτικάς κρίσεις καί άνατροπās καί διά τήν προστασίαν τῆς έλευθερίας του άτομου. Η προσέγγισις τῶν δικαιωμάτων του άνθρώπου υπό τῆς Όρθοδόξου Έκκλησίας έπικεντρώνεται εις τόν κίνδυνον έκπτώσεως του άτομικου δικαιώματος εις άτομοκεντρισμόν καί δικαιωματισμόν. Μία τοιαύτη έκτροπή λειτουργεῖ εις βάρος του κοινοτικού περιεχομένου τῆς έλευθερίας, ὁδηγεῖ εις τήν αϋθαίρετον μετατροπήν τῶν δικαιωμάτων εις εύδαιμονιστικάς διεκδικήσεις καί εις τήν άναγωγήν τῆς έπισφαλοϋς ταϋτίσεως τῆς έλευθερίας μέ τήν άσυδοσίαν του άτομου εις «οίκουμενικήν αξίαν», ἡ ὁποία ύποσκάπτει τά θεμέλια τῶν κοινωνικῶν αξιῶν, τῆς οίκογενείας, τῆς θρησκείας, του ἔθνους καί άπειλεῖ θεμελιώδεις ἠθικάς αξίας.

Η ὀρθόδοξος λοιπόν κατανόησις του άνθρώπου αντίθεται τόσον εις τήν άλαζονικήν άποθέωσιν του άτομου καί τῶν δικαιωμάτων του, ὅσον καί εις τήν ταπεινωτικήν καταρράκωσιν του ανθρωπίνου προσώπου εις τās συγχρόνους γιγαντιαίας οικονομικάς, κοινωνικάς, πολιτικάς καί έπικοινωνιακάς δομάς. Η παράδοσις τῆς Όρθοδοξίας εἶναι άνεξάντλητος πηγή ζωτικῶν ἀληθειῶν διά τόν ἄνθρωπον. Οϋδεῖς έτίμησε τόν ἄνθρωπον καί έμερίμνησε δι' αϋτόν τόσον, ὅσον ὁ Θεάνθρωπος Χριστός καί ἡ Έκκλησία Του. Θεμελιώδες ανθρωπίνον δικαίωμα εἶναι ἡ προστασία τῆς αρχῆς τῆς θρησκευτικῆς έλευθερίας υπό πάσας τās προοπτικάς αϋτῆς, ἤτοι τῆς έλευθερίας τῆς συνειδήσεως, τῆς πίστεως, τῆς λατρείας καί ὅλων τῶν άτομικῶν καί συλλογικῶν έκφράσεων θρησκευτικῆς έλευθερίας, συμπεριλαμβανομένου καί του δικαιώματος έκάστου πιστου νά τελῆ άκωλύτως άπό οίανδήποτε κρατικήν παρέμβασιν τά θρησκευτικά του καθήκοντα, καθῶς καί τῆς έλευθερίας δημοσίας διδασκαλίας τῆς θρησκείας καί τῶν προϋποθέσεων λειτουργίας τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων.

17. Βιοϋμεν σήμερον ἔξαρσιν νοσηρῶν φαινομένων βίας έν ὀνόματι του Θεου. Αἱ έκρήξεις φονταμενταλισμοϋ εις τούς κόλπους τῶν θρησκευιῶν κινδυνεύουν νά ὁδηγήσουν εις τήν έπικράτησιν τῆς άπόψεως ὅτι ὁ φονταμενταλισμός άνήκει εις τήν οϋσίαν του θρησκευτικού φαινομένου. Η ἀλήθεια ὅμως εἶναι ὅτι ὁ φονταμενταλισμός, ὡς «ζῆλος οϋ κατ' έπίγνωσιν» (Ρωμ. ι', 2), άποτελεῖ έκφρασιν νοσηρῆς θρησκευτικότητας. Ο ἄληθής χριστιανός, κατά τό πρότυπον του σταυρωθέντος Κυρίου, θυσιάζεται καί δέν θυσιάζει, καί διά τόν λόγον αϋτόν εἶναι ὁ αϋστηρότερος κριτής του ὀποθενδήποτε προερχομένου φονταμενταλισμοϋ. Ο ειλικρινῆς διαθρησκειακός διάλογος συμβάλλει εις τήν ανάπτυξιν άμοιβαίας έμπιστοσύνης, εις τήν προώθησιν τῆς ειρήνης καί τῆς καταλλαγῆς. Η Έκκλησία άγωνίζεται διά νά καταστήσῃ αισθητοτέραν τήν «ἄνωθεν ειρήνην» επί τῆς γῆς. Η ἀληθινή ειρήνη δέν έπιτυγχάνεται μέ τήν δύναμιν τῶν ὀπλων, ἀλλά μόνον διά μέσου τῆς αγάπης, ἣτις «οϋ ζητεῖ τά έαυτῆς» (Α' Κορ. ιγ', 5). Τό ἔλαιον τῆς πίστεως πρέπει νά χρησιμοποιῆται διά νά άπαλύνη καί νά θεραπεύῃ τās παλαιάς πληγὰς τῶν ἄλλων καί ὄχι νά άναρριπίζη νέας έστίας μίσους.

18. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία παρακολουθεῖ μέ πόνον καί προσευχήν καί καταγράφει τήν μεγάλην σύγχρονον ἀνθρωπιστικήν κρίσιν, τήν ἐπέκτασιν τῆς βίας καί τῶν ἐνόπλων συρράξεων, τόν διωγμόν, τήν ἐκδίωξιν καί τάς δολοφονίας μελῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων, τήν βιαίαν ἀπομάκρυνσιν οἰκογενειῶν ἀπό τάς ἐστίας των, τήν τραγωδίαν τῆς ἐμπορίας ἀνθρώπων, τήν παραβίασιν τῶν βασικῶν δικαιωμάτων ἀτόμων καί λαῶν καί τόν ἐξαναγκασμόν εἰς ἀλλαγὴν πίστεως. Καταδικάζει ἀπεριφράστως τάς ἀπαγωγάς, τά βασανιστήρια, τάς εἰδεχθεῖς ἐκτελέσεις. Καταγγέλλει τήν καταστροφὴν ναῶν, θρησκευτικῶν συμβόλων καί μνημείων πολιτισμοῦ.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνησυχεῖ ἰδιαιτέρως διὰ τήν κατάστασιν τῶν χριστιανῶν καί τῶν ἄλλων διωκομένων ἐθνικῶν καί θρησκευτικῶν μειονοτήτων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Εἰδικώτερον, ἀπευθύνει ἔκκλησιν πρὸς τάς κυβερνήσεις ἐν τῇ περιοχῇ, νά προστατεύσουν τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμούς, τοὺς Ὁρθοδόξους, τοὺς Ἀρχαίους Ἀνατολικούς καί τοὺς λοιποὺς χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι ἐπεβίωσαν εἰς τό λίκνον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οἱ γηγενεῖς χριστιανικοὶ καί οἱ ἄλλοι πληθυσμοὶ ἔχουν ἀπαράγραπτον δικαίωμα νά παραμείνουν εἰς τάς χώρας αὐτῶν ὡς πολῖται μέ ἴσα δικαιώματα.

Προτρέπομεν λοιπόν ὅλους τοὺς ἐμπλεκομένους, ἀνεξαρτήτως θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, νά ἐργάζονται διὰ τήν καταλλαγὴν καί διὰ τόν σεβασμόν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, πρωτίστως δέ διὰ τήν προστασίαν τοῦ θείου δώρου τῆς ζωῆς. Πρέπει ὁ πόλεμος καί ἡ αἱματοχυσία νά τερματισθοῦν, νά ἐπικρατήσῃ ἡ δικαιοσύνη, ὥστε νά ἐπανέλθῃ ἡ εἰρήνη καί νά καταστῇ ἐφικτὴ ἡ ἐπιστροφή τῶν ἐκδιωχθέντων εἰς τάς πατρογονικάς αὐτῶν ἐστίας. Προσευχόμεθα διὰ τήν εἰρήνην καί τήν δικαιοσύνην εἰς τάς δοκιμαζόμενας χώρας τῆς Ἀφρικῆς, ὡς καί εἰς τήν χειμαζομένην Οὐκρανίαν. Ἐπαναλαμβάνομεν ἐν Συνόδῳ μετ' ἐμφάσεως τήν ἔκκλησιν πρὸς τοὺς ὑπευθύνους, νά ἀπελευθερώσουν τοὺς δύο ἀπαχθέντας ἀρχιερεῖς εἰς τήν Συρίαν, Παῦλον Yazigi καί Ἰωάννην Ibrahim. Προσευχόμεθα διὰ τήν ἀπελευθέρωσιν πάντων τῶν ἐν ὁμηρίᾳ καί αἰχμαλωσίᾳ συνανθρώπων μας.

19. Τό σύγχρονον καί συνεχῶς ἐντεινόμενον προσφυγικόν καί μεταναστευτικόν πρόβλημα, ὀφειλόμενον εἰς πολιτικούς, οικονομικούς καί κλιματολογικούς λόγους, εὐρίσκεται εἰς τό κέντρον τοῦ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε πάντοτε καί ἀντιμετωπίζει συνεχῶς τοὺς δεδιωγμένους, τοὺς ἐν κινδύνῳ καί ἐν ἀνάγκαις, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν λόγων τοῦ Κυρίου «ἐπέινασα γάρ, καί ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καί ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην, καί συνηγάγετέ με, γυμνός, καί περιεβάλετέ με, ἡσθένησα, καί ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην, καί ἤλθετε πρὸς με» (Ματθ. κε', 35-36) καί «ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνί τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοί ἐποιήσατε» (Ματθ. κε', 40). Καθ' ὅλην τήν ἱστορικὴν αὐτῆς πορείαν ἡ Ἐκκλησία εὐρίσκετο εἰς τό πλευρόν τῶν «κοπιῶντων καί πεφορτισμένων» (Ματθ. ια', 28). Αἰτίποτε ἡ ἐκκλησιαστικὴ φιλανθρωπία δέν περιωρίζετο ἀπλῶς εἰς τήν περιστασιακὴν ἀγαθοεργίαν πρὸς τόν ἐνδεῆ καί τόν πάσχοντα, ἀλλὰ ἀπέβλεπε καί εἰς τήν ἀπάλειψιν τῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν τὰ κοινωνικά προβλήματα. Τό «ἔργον διακονίας» τῆς Ἐκκλησίας (Ἐφεσ. δ', 12) ἀναγνωρίζεται ὑπὸ πάντων.

Ἀπευθύνομεν λοιπόν ἔκκλησιν πρωτίστως πρὸς τοὺς δυναμένους νά ἄρουν τάς αἰτίας τῆς δημιουργίας τῆς προσφυγικῆς κρίσεως νά λάβουν τάς δεούσας θετικὰς ἀποφάσεις. Καλοῦμεν τάς πολιτικὰς ἀρχάς, τοὺς Ὁρθοδόξους πιστοὺς καί τοὺς λοιποὺς πολίτας τῶν χωρῶν, εἰς τάς ὁποίας κατέφυγον καί συνεχίζουν νά καταφεύγουν οἱ πρόσφυγες, νά παράσχουν εἰς αὐτοὺς πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν, ἀκόμη καί ἐκ τοῦ ἰδίου ὑστερήματος.

VII. Ἡ Ἐκκλησία: μαρτυρία ἐν διαλόγῳ

20. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιδεικνύει εὐαισθησίαν ἔναντι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι διέκοψαν τὴν μετ' αὐτῆς κοινωνίαν καὶ ἐνδιαφέρεται δι' ὅσους δὲν κατανοοῦν τὴν φωνὴν της. Ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῆς ὅτι ἀποτελεῖ τὴν ζῶσαν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, μετατρέπει εἰς συγκεκριμένας πράξεις τὴν θεῖαν Οἰκονομίαν δι' ὧν τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς μέσων, διὰ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς ἀληθείας, ἐν τῇ ἀκριβείᾳ τῆς ἀποστολικῆς πίστεως. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς κατανοήσεως τοῦ χρέους μαρτυρίας καὶ προσφορᾶς, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνεκαθεν προσέδιδε μεγάλην σημασίαν εἰς τὸν διάλογον, ἰδιαίτερος δὲ εἰς ἐκείνον μέ τούς ἑτεροδόξους χριστιανούς. Διὰ μέσου τοῦ διαλόγου αὐτοῦ, ὁ λοιπὸς χριστιανικὸς κόσμος γνωρίζει πλέον καλύτερα τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὴν γνησιότητα τῆς παραδόσεως αὐτῆς. Ἐπίσης γνωρίζει ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀπεδέχθη τὸν θεολογικὸν μινιμαλισμὸν ἢ τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς δογματικῆς παραδόσεως καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ ἥθους της. Οἱ διαχριστιανικοὶ διάλογοι ἐλειπούργησαν ὡς εὐκαιρία διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν, διὰ νὰ ἀναδείξῃ τὸ σέβας πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων καὶ διὰ νὰ δώσῃ τὴν ἀξιόπιστον μαρτυρίαν τῆς γνησίας παραδόσεως τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διεξαγόμενοι διάλογοι οὐδέποτε ἐσήμαιναν, οὔτε σημαίνουν καὶ δὲν πρόκειται νὰ σημάνουν ποτέ οἰονδήποτε συμβιβασμὸν εἰς ζητήματα πίστεως. Οἱ διάλογοι αὐτοὶ εἶναι μαρτυρία περὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐδραζομένη ἐπὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος «Ἐρχου καὶ ἴδε» (Ἰωάν. α', 46), ὅτι «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν» (Α' Ἰωάν. δ', 8).

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτό, ἡ ἀνά τὴν οἰκουμένην Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, οὔσα ἢ ἐν Χριστῷ φανέρωσις τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, βιοῖ τὸ ὅλον μυστήριον τῆς θείας Οἰκονομίας εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν αὐτῆς, μέ ἐπίκεντρον πάντοτε τὴν θεῖαν Εὐχαριστίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ προσφέρει εἰς ἡμᾶς οὐχὶ τροφήν ἐπίκτητον καὶ φθαρτὴν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ζωήρρυτον Δεσποτικὸν Σῶμα, «τόν οὐράνιον Ἄρτον», «ὃς ἐστὶ φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτος τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἐν Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθαρτήριον ἀλεξίκακον» (Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, Πρὸς Ἐφεσίους, Κ'. PG 5, 756). Ἡ θεία Εὐχαριστία ἀποτελεῖ τὸν ἐσώτατον πυρῆνα καὶ τῆς συνοδικῆς λειτουργίας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, καθὼς καὶ τὴν αὐθεντικὴν βεβαίωσιν τῆς Ὁρθοδοξίας τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, ὡς διακηρύττει καὶ ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος Λυῶνος: «Ἡμῶν δὲ σύμφωνος ἡ γνώμη (= διδασκαλία) τῇ Εὐχαριστίᾳ, ἢ δὲ Εὐχαριστίᾳ βεβαιοῖ τὴν γνώμην» (Κατὰ αἰρέσεων Δ', 18. PG 7, 1028).

Εὐαγγελιζόμενοι, λοιπόν, κατὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου ὅλον τὸν κόσμον καὶ «κηρύττοντες ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετένοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη» (Λουκ. κβ', 47), ἔχομεν χρέος νὰ παραθέτωμεν ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ νὰ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁμολογοῦντες ἐν ὁμονοίᾳ «Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον». Ταῦτα ἀπευθύνοντες ἐν Συνόδῳ πρὸς τὰ ἀνά τὸν κόσμον τέκνα τῆς Ἁγιωτάτης Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, ἐπόμενοι τοῖς ἁγίοις Πατράσι καὶ τοῖς συνοδικοῖς θεσπίσμασι πρὸς διαφύλαξιν τῆς πατροπαραδότου πίστεως καὶ πρὸς «ἀνάληψιν χρηστοθείας» εἰς τὴν καθ' ἡμέραν ζωὴν ἡμῶν, ἐπ' ἐλπίδι τῆς «κοινῆς ἀναστάσεως», δοξολογοῦμεν τὴν τρισυπόστατον Θεότητα ἁσμασιν ἐνθέοις:

«Πάτερ Παντοκράτορ καὶ Λόγε καὶ Πνεῦμα, τρισὶν ἐνιζομένη ἐν ὑποστάσει φύσις. Ὑπερούσιε καὶ Ὑπέρθεε, εἰς σέ βεβαπίσμεθα καὶ σέ εὐλογοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας» (Κανὼν τοῦ Πάσχα, ὡδὴ Η').

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος, Πρόεδρος

† ὁ Ἀλεξανδρείας Θεόδωρος	† ὁ Ἁγίου Φραγκίσκου Γεράσιμος	† ὁ Ἰωαννουπόλεως καὶ Πρετορίας Δαμασκηνός
† ὁ Ἱεροσολύμων Θεόφιλος	† ὁ Κισάμου καὶ Σελίνου Ἀμφιλόχιος	† ὁ Ἄκκρας Νάρκισσος
† ὁ Σερβίας Εἰρηναῖος	† ὁ Κορέας Ἀμβρόσιος	† ὁ Πτολεμαΐδος Ἐμμανουήλ
† ὁ Ρουμανίας Δανιήλ	† ὁ Σηλυβρίας Μάξιμος	† ὁ Καμερούν Γρηγόριος
† ὁ Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου Χρυσόστομος	† ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀμφιλόχιος	† ὁ Μέμφιδος Νικόδημος
† ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Ἱερώνυμος	† ὁ Διοκλείας Κάλλιστος	† ὁ Κατάγκας Μελέτιος
† ὁ Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας Σάββας	† ὁ Ἱεραπόλεως Ἀντώνιος, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Οὐκρανῶν Ὀρθοδόξων ἐν ΗΠΑ	† ὁ Μπραζαβίλ καὶ Γκαμπόν Παντελεήμων
† ὁ Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας Ἀναστάσιος	† ὁ Τελμησοῦ Ἰώβ	† ὁ Μπουρούντι καὶ Ρουάντας Ἰννοκέντιος
† ὁ Πρέσοβ καὶ πάσης Τσεχίας καὶ Σλοβακίας Ραστισλάβ	† ὁ Χαριουπόλεως Ἰωάννης, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας τῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ Ὀρθοδόξων Παροικιῶν Ρωσικῆς Παραδόσεως	† ὁ Μοζαμβίκης Χρυσόστομος
Ἀντιπροσωπεῖα Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου	† ὁ Νύσσης Γρηγόριος, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Καρπαθορρώσων Ὀρθοδόξων ἐν ΗΠΑ	† ὁ Νιέρι καὶ Ὅρους Κένυας Νεόφυτος
† ὁ Καρελίας καὶ πάσης Φιλλανδίας Λέων	Ἀντιπροσωπεῖα Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας	Ἀντιπροσωπεῖα Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων
† ὁ Ταλλίνης καὶ πάσης Ἑσθονίας Στέφανος	† ὁ Γέρων Λεοντοπόλεως Γαβριήλ	† ὁ Φιλαδελφείας Βενέδικτος
† ὁ Γέρων Περγάμου Ἰωάννης	† ὁ Ναϊρόμπι Μακάριος	† ὁ Κωνσταντίνης Ἀρίσταρχος
† ὁ Γέρων Ἀμερικῆς Δημήτριος	† ὁ Καμπάλας Ἰωνᾶς	† ὁ Ἰορδάνου Θεοφύλακτος
† ὁ Γερμανίας Αὐγουστῖνος	† ὁ Ζιμπάμπουε καὶ Ἀγκόλας Σεραφεῖμ	† ὁ Ἀνθηδῶνος Νεκτάριος
† ὁ Κρήτης Εἰρηναῖος	† ὁ Νιγηρίας Ἀλέξανδρος	† ὁ Πέλλης Φιλούμενος
† ὁ Ντένβερ Ἡσαΐας	† ὁ Νιγηρίας Ἀλέξανδρος	Ἀντιπροσωπεῖα Ἐκκλησίας Σερβίας
† ὁ Ἀτλάντας Ἀλέξιος	† ὁ Τριπόλεως Θεοφύλακτος	† ὁ Ἀχρίδος καὶ Σκοπιῶν Ἰωάννης
† ὁ Πριγκηποννήσων Ἰάκωβος	† ὁ Καλῆς Ἐλπίδος Σέργιος	† ὁ Μαυροβουνίου καὶ Παραθαλασσίας Ἀμφιλόχιος
† ὁ Προικονήσου Ἰωσήφ	† ὁ Κυρήνης Ἀθανάσιος	† ὁ Ζάγκρεμπ καὶ Λιουμπλιάνας Πορφύριος
† ὁ Φιλαδελφείας Μελίτων	† ὁ Καρθαγένης Ἀλέξιος	† ὁ Σιρμίου Βασίλειος
† ὁ Γαλλίας Ἐμμανουήλ	† ὁ Μουάνζας Ἱερώνυμος	† ὁ Βουδιμίου Λουκιανός
† ὁ Δαρδανελλίων Νικήτας	† ὁ Γουϊνέας Γεώργιος	† ὁ Νέας Γκρατσάνιτσας Λογγῖνος
† ὁ Ντητρόιτ Νικόλαος	† ὁ Ἐρμουπόλεως Νικόλαος	† ὁ Μπάτσκα Εἰρηναῖος
† ὁ Ντητρόιτ Νικόλαος	† ὁ Εἰρηνουπόλεως Δημήτριος	

† ὁ Σβορνικίου καὶ Τούζλας Χρυσόστομος	† ὁ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Κεντρικῇ Εὐρώπῃ Σεραφεῖμ	† ὁ Κύκκου καὶ Τηλλυρίας Νικηφόρος
† ὁ Ζίτσης Ἰουστῖνος	† ὁ Τιργοβιστίου Νήφων	† ὁ Ταμασοῦ καὶ Ὀρεινῆς Ἡσαΐας
† ὁ Βρανίων Παχώμιος	† ὁ Ἄλμπα Ἰούλια Εἰρηναῖος	† ὁ Τριμυθοῦντος καὶ Λευκάρων Βαρνάβας
† ὁ Σουμαδίας Ἰωάννης	† ὁ Ρώμαν καὶ Μπακάου Ἰωακείμ	† ὁ Καρπασίας Χριστοφόρος
† ὁ Μπρατισέβου Ἰγνάτιος	† ὁ Κάτω Δουνάβεως Κασσιανός	† ὁ Ἀρσινόης Νεκτάριος
† ὁ Δαλματίας Φώτιος	† ὁ Ἀράντ Τιμόθεος	† ὁ Ἀμαθοῦντος Νικόλαος
† ὁ Μπίχατς καὶ Πέτροβατς Ἀθανάσιος	† ὁ ἐν Ἀμερικῇ Νικόλαος	† ὁ Λήδρας Ἐπιφάνιος
† ὁ Νίκσιτς καὶ Βουδίμιλιε Ἰωαννίκιος	† ὁ Ὀράντσα Σωφρόνιος	† ὁ Χύτρων Λεόντιος
† ὁ Ζαχουμίου καὶ Ἐρζεγοβίνης Γρηγόριος	† ὁ Στρεχαΐας καὶ Σεβερίνου Νικόδημος	† ὁ Νεαπόλεως Πορφύριος
† ὁ Βαλιέβου Μιλούτιν	† ὁ Τουλσέας Βησσαρίων	† ὁ Μεσαορίας Γρηγόριος
† ὁ ἐν Δυτικῇ Ἀμερικῇ Μάξιμος	† ὁ Σαλάζης Πετρώνιος	Ἀντιπροσωπεῖα Ἐκκλησίας Ἑλλάδος
† ὁ ἐν Αὐστραλίᾳ καὶ Νέα Ζηλανδίᾳ Εἰρηναῖος	† ὁ ἐν Οὐγγαρίᾳ Σιλουανός	† ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου Προκόπιος
† ὁ Κρούσεβατς Δαυΐδ	† ὁ ἐν Ἰταλίᾳ Σιλουανός	† ὁ Περιστερίου Χρυσόστομος
† ὁ Σλαυονίας Ἰωάννης	† ὁ ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Πορτογαλίᾳ Τιμόθεος	† ὁ Ἠλείας Γερμανός
† ὁ ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ Ἀνδρέας	† ὁ ἐν Βορείῳ Εὐρώπῃ Μακάριος	† ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Ἀλέξανδρος
† ὁ Φραγκφούρτης καὶ ἐν Γερμανίᾳ Σέργιος	† ὁ Πλοεστίου Βαρλαάμ, Βοηθός παρά τῷ Πατριάρχῃ	† ὁ Ἄρτης Ἰγνάτιος
† ὁ Τιμοκίου Ἰλαρίων	† ὁ Λοβιστέου Αἰμιλιανός, Βοηθός παρά τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ριμνικίου	† ὁ Διδυμοτείχου, Ὁρεστιάδος καὶ Σουφλίου Δαμασκηνός
Ἀντιπροσωπεῖα Ἐκκλησίας Ρουμανίας	† ὁ Βικίνης Ἰωάννης Κασσιανός, Βοηθός παρά τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ ἐν Ἀμερικῇ	† ὁ Νικαίας Ἀλέξιος
† ὁ Ἰασίου καὶ Μολδαβίας καὶ Μπουκοβίνης Θεοφάνης	Ἀντιπροσωπεῖα Ἐκκλησίας Κύπρου	† ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱερόθεος
† ὁ Σιμπίου καὶ Τρανσυλβανίας Λαυρέντιος	† ὁ Πάφου Γεώργιος	† ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Εὐσέβιος
† ὁ Βάντ, Φελεάκ καὶ Κλούζ καὶ Κλούζ, Ἄλμπας, Κρισάνας καὶ Μαραμοῦρες Ἀνδρέας	† ὁ Κιτίου Χρυσόστομος	† ὁ Καστορίας Σεραφεῖμ
† ὁ Κραιόβας καὶ Ὀλτενίας Εἰρηναῖος	† ὁ Κυρηνείας Χρυσόστομος	† ὁ Δημητριάδος καὶ Ἄλμυροῦ Ἰγνάτιος
† ὁ Τιμισοάρας καὶ Βανάτου Ἰωάννης	† ὁ Λεμεσοῦ Ἀθανάσιος	† ὁ Κασσανδρείας Νικόδημος
† ὁ ἐν Δυτικῇ καὶ Νοτίῳ Εὐρώπῃ Ἰωσήφ	† ὁ Μόρφου Νεόφυτος	† ὁ Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης Ἐφραίμ
	† ὁ Κωνσταντίας - Ἀμμοχώστου Βασίλειος	

† ὁ Σερρών καί Νιγρίτης Θεολόγος

† ὁ Πράγας Μιχαήλ

† ὁ Σιδηροκάστρου Μακάριος

† ὁ Σούμπερκ' Ησαΐας

† ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως Ἄνθιμος

† ὁ Ἑλβετίας Ἱερεμίας, ἐπί κεφαλῆς τῆς
Πανορθόδοξου Γραμματείας τῆς Ἁγίας
καὶ Μεγάλης Συνόδου

† ὁ Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως
Βαρνάβας

† ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος

† ὁ Ἰλίου, Ἀχαρνῶν καί Πετρούπολεως
Ἀθηναγόρας

† ὁ Λαγκαδᾶ, Λητῆς καί Ρεντίνης Ἰωάννης

† ὁ Νέας Ἰωνίας καί Φιλαδελφείας
Γαβριήλ

† ὁ Νικοπόλεως καί Πρεβέζης
Χρυσόστομος

† ὁ Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὄρους καί
Ἀρδαμερίου Θεόκλητος

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Πολωνίας

† ὁ Λούτζ καί Πόζναν Σίμων

† ὁ Λούμπλιν καί Χέλμ Ἄβελ

† ὁ Μπιαλύστοκ καί Γκντάνσκ Ἰάκωβος

† ὁ Σιεματίτσε Γεώργιος

† ὁ Γκορλίτσε Παΐσιος

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Ἀλβανίας

† ὁ Κορυτσᾶς Ἰωάννης

† ὁ Ἀργυροκάστρου Δημήτριος

† ὁ Ἀπολλωνίας καί Φιερ Νικόλαος

† ὁ Ἐλμπασάν Ἀντώνιος

† ὁ Ἀμαντίας Ναθαναήλ

† ὁ Βύλιδος Ἄστιος

Ἀντιπροσωπεία Ἐκκλησίας Τσεχίας καί
Σλοβακίας